

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Preceptoriu[m] Nico. [de] Lira ordinis seraphici Francisci/
siue Expositio tripharia breuis vtil[is] in decalogu[m] legis
diuine**

Henricus <de Frimaria>

Nicolaus <de Lyra>

Colonie, 19.05.1495

Secunda exposit[i]o.

urn:nbn:de:hbz:466:1-31207

SEPTIMA

¶ Populus veteris legis ministrus veteris testamenti exhibebat. presertim cum ministri noui testamenti maioris sint dignitatis quam veteris. Et populus noue legis ad maiora obligetur. sicut illud Math. 5. Nisi abundauerit iusticia vestra plusquam scribarum et phariseorum non intrabitis. etc. Sic ergo patet quod ad solutionem decimarum homines de iure tenent partim ex iure naturali et partim ex institutione ecclesie licet in quibusdam terris loco decimarum dentur alii census vel decimationes minime.

SEXTA expositio. Non furtum facies id est nullum nocuum in inferioribus te iuste inferes et istud preceptum peccant quoniam genera hominum. **Primi** sunt raptores qui aliena rapiunt: et illi peccato participant quoniam genera hominum. Non enim solum sunt raptores qui aliena rapiunt: sed et qui precipiunt vel consulunt vel eos scienter in hospitio recipiunt et qui rapta emunt. De quibus infra plenius dicitur. **Agentes** enim et consentientes eadem pena plectendi sunt. **Secundi** sunt inuentores rerum. quod quod rem inuentam non restituit raptor iudicatur. put legitur 14. q. 5. Si quid inuenisti et non restituisi rapuisti. Sed de inuentore est distinguendum. Aut enim quis inuenit thesaurum in loco sacro vel non sacro. Si in loco sacro aut hoc est casu fortuito: et sic thesaurus est inuentor. Aut studiose quesuit. et sic thesaurus est ecclesie. Si in loco non sacro hoc est dupliciter quod aut hoc inuenit in loco proprio aut alieno. Si in loco proprio aut inuenit ipsam arte magica: et sic thesaurus est filii a sine arte magica: et sic thesaurus est inuentor. Si autem ipsum inuenit in loco alieno a hoc erat casu

RECEPTA

fortuito / a actu studioso Si pmo mo: sic thesaur^{us}
medi^{us} e iuentor^{is} z medi^{us} dñi loci. Si aut h fiebat
studiosa iquisitōe. tñctor^{is} thesaurus e dñi loci ve
Instituta. De rerū di. pag. Thesauros. L. De
thesau. L. vnica. li. 4. pro vt notat Jo. z Accur.
Ad h at q q re alienā iuenit euadat penā furti dz
publice pñūciare. q si ille cui^{us} e res veniat. z si cer
ta inditia exp̄sserit reddat Alit multi nō dñi forte
peterēt. Et si nō iuenit cui^{us} sit: cū p̄silio z auzori
tate sui penitentiarij cū retiebit si paup estz egens z
oret p illo cuius fuit. Aliter eroget pauperibus.
Qd aut dicitū est de auzoritate penitentiarij. glo.
nisi supior sibi retinuerit dispensatōem de talibus
Tertij sūt q p tallias z i debitas exactōes a sub
dit^{is} bona extorquent. Ad cuius euidentiam e sc̄i
endum q ille census qui ab initio rei fuerit iposit^{us}
sine dolo z fraude. itegralit^{er} dari dz. Et si quis ex
hoc subtraxerit peccat mortaliter. Sz adhuc di
stinguēdū e. qz aut hoc e certū q tal^{is} census z on^{us}
ab initio rei fuit ipositus vel non. si sit certū. tūc qle
cūqz on^{us} sit siue cēsus. tolerari debz z dari qz vnus
quisqz i resua onus potest iponere. Si aut cēsus
non sit cert^{us} vel et^{iam} si sit certus/nescit tamē vtrū licit^{us}
tevel illicite fuerit institutus. sic peccant recipient^{es}
tes. qz mala fide recipiunt z tenentur restituere vt
patet per Guillerimū z Bernardum/extra de cen
sibus. Significauit. Et^{iam} in glosa ibidem dicitur
q census non iuuatur tpe nisi probet causam pro
pter quā fuerit legitime institutus Innocenti^{us} tñ
dic q lz ignoretur causa census/sed tñ certū sit ipz

ab antiq̄ debere solui reddi debet: extra de censu-
 bus. Quāto. Sciendū est q̄ vltra debitū cēsuz
 null⁹ dñs p̄t extorquere subdit⁹ sine pctō. extra d
 cēsib⁹. ca. Cū apl⁹. pag. Prohibem⁹ nesubditos
 suos rē. Et subdit⁹ q̄ si manifesta rōnabil⁹ causa
 extiterit. cum charitate: moderatū ab eis valeant
 auxiliū postulare Ex causis tñ rōnabilib⁹ p̄t p̄te-
 re moderatū subsidiū dñmō hoc petat sine minis
 vel coactione directayel indirecta. Indirecte autē
 cogit dñs subditos. qñ eis iusticiam denegat vel
 insinuari eis facit q̄ vult ab eis tm̄ habere. ⁊ in tali
 casu cū pctō recipit ⁊ restituere tenet illi a quo rece-
 pit: nisi ille a quo recepit esset suus. cū em̄ illa res
 sit dñi sicut ⁊ ip̄e seruus: tunc nō tenet ad restituti-
 onem/ lz dñs peccet si nimis grauet seruos suos.
Primus casus i quo vltra censum debitum lz
 dño moderatū subsidiū petere est. p̄ defensiōe pa-
 trie: puta cū patria ab hostibus iuste iuadit. tñc
 em̄ subdit⁹ nō solū tenent res suas impartiri: s̄ et⁹
 tenentur ad hoc corporaliter laborare. **S**cōs
 est si captus sit i iusto bello. **T**ertius est si iussu
 Principis vel Pape debeat ire⁹ hereticos vel fī
 paganos. **Q**uartus si debeat filiū militare vel
 liaz desponsare. In oibus his ⁊ sibi p̄t licite pe-
 tere a subdit⁹ subsidiū moderatū. S; si dñs vult
 ludere ad aleas/yl i alijs vanitatib⁹ expendere vl
 travires: propter tales causas non licet quicq̄ exi-
 gere a subdit⁹. Et si exegerit. tenetur restituere s; **B**
 Buillermū. extra de consuetudine i fine **Q**uar-
 ti sunt qui propter debita dominoꝝ suozū aues ⁊

PRECEPTA

Subditos indebite impignorant quod est rapina coram
deo quia res pauperum indebite impignorant dimissis
rebus principalibus dominorum suorum. **¶** Quinti
sunt qui mercedem aliorum iniuste detinent et seruane
¶ In sciendum quod iniuste detinentes mercedem alienam
tripliciter peccant et triplex malum incurrunt.

¶ Primum est. quia iram dei grauissime contra se puo-
cant. quod patet quia istud est unum de peccatis clamantibus et
in auribus dei clamorem diuine ultionis iugiter exposce-
ntibus. Dicit autem peccatum clamare ad deum. quia sua enormi-
tate deum puocat ad vindictam et talia peccata sunt
quattuor. Primum oppressio vidue fratricidium detentio
mercedis pauperum iniusta et vitium contra naturam. Clam-
mitat ad celum vox sanguinis et sodomorum. Vox
oppressorum mercesque retenta laborum. Secundum est
quia tales sub ipsis influxum diuine pietatis obstru-
unt. quod patet per illud Proverbum. 21. Qui aures
suas obturat ad clamorem pauperum. ipse clamabit
et non exaudietur. **¶** Tertium est. quia omne semen
diuine gratie arescit in aera et desiccatur. quod patet
per hoc quod semen diuinum cordibus talium cadit supra
petram quod est cor durum et aridum ab omni humore gratie des-
siccatur. et ideo tale semen oportet arescere. cum nullo
humore pietatis et gratie valeat humectari.

¶ **TERTIA** expositio est. Non furtum facies ipsis
sed equalibus in rebus suis aliquid nocuum intercedo. Et
contra istud preceptum peccant nouem genera hominum.
¶ Primi sunt usurarii. et tales sunt publici vel priuati.
¶ Nam publici usurarii plectuntur a iure quadruplici
pena. **¶** Prima est sententia excommunicationis